

Приложение 16.**РЕЗЮМЕТА НА ПУБЛИКАЦИИТЕ****на Мая Сотирова Сотирова,**

представени за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ в СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по педагогика, област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по български език и литература в началния етап на образованието), обявен в ДВ, бр. 56 от 30 юни 2023

Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

1. Сотирова, М. (2001). *Нестандартността у детето от начална училищна възраст като възпитателен феномен*. АВТОРЕФЕРАТ за присъждане на научно-образователна степен “доктор” по професионално направление 1.2. Теория на възпитанието и дидактика. София: УИ „Св. Климент Охридски“. COBISS.BG-ID - 1262172132

Хабилитационен труд – монография

2. Сотирова, М. (2023). *Персонализирано обучение по български език в начален етап на основната образователна степен*. София: Издателство Ес Принт, ISBN 978-619-7121-56-8, 214 с.

Резюме: Съвременната образователна парадигма се свързва с необходимостта от овладяване на ключови компетентности, възпитание в ценности, развитие на способностите и талантите, ефективно приобщаване и образователна интеграция. Постигането на тези цели в условията на нарастваща разнородност на образователната среда изисква разширяване на възможностите за прилагане на индивидуален подход към всеки ученик и за персонализиране на обучението за развитие на личностния потенциал. Концепцията за персонализираното обучение продължава, доразвива и надгражда в съвременен контекст традиционното изискване за индивидуализация и личностна ориентация на учебния процес. В монографията се търсят отговори на редица въпроси, свързани с осигуряването на персонализирана учебна среда за учениците в българските училища. Разкриват се социално-психологическите основания на необходимостта от оличностяване на образователните услуги и активно включване на ученика в проектирането на собствената му образователна траектория. Концептуалните основи на персонализацията се търсят в персонализма като философско направление. При изясняването на същността и характеристиките на персонализираното обучение авторът се опира на съвременни концептуални модели, чиято практическа стойност е призната и които са част от образователните политики в световен мащаб. Нормативната рамка на персонализацията в началното училищно образование е очертана чрез анализ на институционалните политики в България за осигуряване на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на учениците.

В книгата е предложена концептуална рамка за разработване на дидактическа технология на персонализирано обучение по български език в начален етап на основното образование,

като са очертани параметрите на персонализацията във всеки един от компонентите на обучението – цели, учебно съдържание, методи, средства и форми на обучение. Разкриват се предизвикателствата и перспективите пред персонализираното обучение по български език в 1. – 4. клас в българските училища.

Abstract: The modern educational paradigm is associated with the need to master key competences, education in values, development of abilities and talents, effective inclusion and educational integration. Achieving these goals in the conditions of increasing heterogeneity of the educational environment requires expanding the possibilities for applying an individual approach to each student and for personalizing training for the development of personal potential. The concept of personalized learning continues, further develops and upgrades in a modern context the traditional requirement for individualization and personal orientation of the learning process. The monograph seeks answers to a number of questions related to the provision of a personalized learning environment for students in Bulgarian schools. The socio-psychological foundations of the need to personalize educational services and actively involve the student in the design of his own educational trajectory are revealed. The conceptual foundations of personalization are sought in personalism as a philosophical direction. In clarifying the nature and characteristics of personalized learning, the author relies on modern conceptual models whose practical value is recognized and which are part of educational policies worldwide. The normative framework of personalization in primary school education is outlined through an analysis of institutional policies in Bulgaria to ensure general and additional support for the personal development of students.

The book proposes a conceptual framework for the development of a didactic technology of personalized learning in Bulgarian at the initial stage of primary education, with the parameters of personalization outlined in each of the components of learning - goals, learning content, methods, means and forms of learning. The challenges and prospects for personalized education in the Bulgarian language in 1st - 4th grade in Bulgarian schools are revealed.

Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация

3. Сотирова, М. (2011). Многоезичие и интеркултурна комуникация в образователното пространство. *Реторика и комуникации*, бр. 1, <http://rhetoric.bg/> ISSN 1314-4464, COBISS.BG-ID – 1291175908

Резюме: Интензивният характер на интеркултурните процеси в днешното общество променя комуникацията на фундаментално равнище – като практика и като поведение. Съвременните социолингвистични и психолингвистични теории и изследвания аргументирано налагат интеркултурния дискурс като ключов при интерпретирането на социалните взаимодействия в глобалното общество. Едновременно с това се променят и изискванията към индивидуалната компетентност, разбираана като комплекс от знания, умения и отношения, позволяващ ефективното справяне на индивида в ситуации, които са все по-често детерминирани от културните различия. В този динамичен комплекс лингвистичната компетентност се интерпретира като част от общата комуникативна компетентност, което определя тясната връзка между въпросите на езиковото разнообразие и социалната адаптивност на индивида, а също и тяхната значимост за социалната стабилност и кохезия. Образователните и тясно педагогически аспекти на тези

въпроси се интерпретират в изследването в контекста на интеркултурната комуникативна компетентност като една от ключовите цели на съвременното образование.

Abstract: The intensive character of intercultural processes in today's society changes communication on fundamental level – such as practice and behavior. Contemporary sociolinguistic and psycholinguistic theories and studies lay well-grounded the intercultural discourse as key in interpretation of social interactions in global society. The requirements into individual competence change also at the same time. The competence is comprehended as a complex of knowledge, skills and attitudes that allow effective coping of individuals in situations determined more frequently from cultural differences. The linguistic competence is interpreted in this complex as a part of common communicative competence and that determinate a close bond between issues of linguistic diversity and individual social adaptability and their significance for social stability and cohesion as well. Educational and pedagogical aspects of these issues are interpreted in the study in the context of intercultural communicative competence as one of the key goals of contemporary education.

4. Сотирова, М. (2015). Развитие на социолингвистичната компетентност в професионално-педагогическата подготовка на студентите. *Реторика и комуникации*, бр. 17, <http://rhetoric.bg/> ISSN 1314-4464, COBISS.BG-ID – 1291175908

Резюме: Проблемът за комуникативната компетентност на педагогическите специалисти отдавна е предмет на сериозни научни дискусии. Интересът към проблематиката е обоснован на фона на сериозните предизвикателства към педагогическата професия (а оттук и към професионално-педагогическата подготовка на бъдещите учители), свързани с комплексността и динамиката на промените във всички обществени сфери. В статията се поставя въпросът за развитието на социолингвистичната компетентност на студентите от педагогическите специалности в процеса на професионалната им подготовка. Акцентът е върху праксеологичните ѝ характеристики, т.е. върху уменията, необходими на студента за управление на собственото си речево поведение. Извеждането на комуникативноречевите умения, които се формират и усъвършенстват в академичната и в педагогическата комуникация, е в съответствие с основните дейности в процеса на университетското образование – четене, писане, слушане, гледане, говорене и презентиране.

Abstract: The problem of communicative competence of pedagogical specialists has long been the subject of serious scientific discussions. The interest in the problem is justified amid serious challenges to the pedagogical profession (hence to the vocational-pedagogical training of future teachers, too), associated with the complexity and the dynamics of the changes in all social spheres. The article raises the question of the development of sociolinguistic competence of students from pedagogical specialities in the process of their professional training. The focus is on its praxeological characteristics, i.e. on the skills necessary for the students to manage their own speech behavior. The outlining of the communicative speaking skills, formed and improved in the academic and pedagogical communication, is in accordance with the basic activities in the process of university education — reading, writing, listening, observing, speaking and presentation.

5. Сотирова, М. (2016). Етнокултурни аспекти на обучението по четене в началните класове. *Реторика и комуникации*, бр. 21, <http://rhetoric.bg/> ISSN 1314-4464, COBISS.BG-ID – 1291175908

Резюме: Комплексният характер на учебния предмет „Български език и литература“ в I – IV клас налага при изясняването на причините за ниската учебна успеваемост на учениците с малцинствена етническа принадлежност да се отчитат както проблемите в тяхното езиково обучение, така и специфичните затруднения при обучението по литература (четене). В статията вниманието е насочено към етнокултурните аспекти на обучението по четене и тези затруднения се дискутират в два плана – в процеса на овладяването на четенето в периода на оgramотяването и в процеса на формиране на читателски интереси и читателска култура в уроците по литература (четене). На основата на очертаните особености и специфики се предлагат и някои методически насоки за оптимизиране на обучението по четене в културно хетерогенните класове.

Abstract: The complex character of the subject “Bulgarian Language and Literature” in the primary school requires in order to explain the reasons for low educational success of students from ethnic minority to take into account the difficulties in their language education as well as specific difficulties in the literature (reading) education. The current article focuses on ethno-cultural aspects of reading and the difficulties are discussed in two aspects – during the process of acquiring of reading skills, during the process of improving of the literacy and during the process of development of reading interests and reading culture as an inseparable part of literature lessons. Methodical proposals for optimization of reading teaching in cultural heterogeneous classes are presented on the base of the analysis of the features and specifics.

6. Sotirova, M. (2017). Development of the Key Competences at Primary School through Teaching of Bulgarian Language. *International Journal Knowledge*. Vol. 20.2. Scopje: Institute of Knowledge Management, 805-809. ISSN : 2545-4439 (Online)

Резюме: В статията компетентностната ориентация на обучението в началните класове се разглежда в контекста на новата образователна парадигма, която обвързва овладяването на ключовите компетентности с постигането на базовото равнище на функционална грамотност на ученика. Дискутира се взаимната обвързаност на ключовите компетентности с предметните компетентности, които се постигат в процеса на обучение по български език в началните класове (лингвистични, литературни, комуникативноречеви и социокултурни) и се предлагат някои конкретни методически стратегии за взаимосвързаното им овладяване.

Abstract: The study discusses the competence orientation of education in primary school in the context of new educational paradigm, that bind acquisition of the key competences with achievement of the basic level of functional literacy. The interconnection between acquisition of the key competences and the objective competences of the Bulgarian language education in primary school (linguistic, literary, communicative and socio-cultural) is discussed as well. Some pedagogical strategies for their integrated development are proposed.

7. Сотирова, М., Н. Цанков. (2018). Игровият подход в обучението по български език на деца билингви в детската градина. *Реторика и комуникации*, бр. 32, <http://rhetoric.bg/> ISSN 1314-4464, COBISS.BG-ID – 1291175908

Резюме: В статията се обсъждат възможностите за по-ефективно прилагане на игровия подход в обучението по български език на децата билингви. Представените автори идеи в това отношение са разработени на основата на постиженията у нас в изследването на играта като феномен на детството, а също и в изясняването на проблемите на обучението по български език в детската градина в условия на билингвизъм. Тези идеи са концептуалната рамка на разработена и апробирана от авторите педагогическа игрова технология за начално овладяване на български език от деца билингви в детската градина.

Abstract: The possibilities for more effective implementation of game approach in Bulgarian language education of bilingual children in kindergarten are discussed in the article. The presented ideas of the authors in this respect are developed on the base of the achievements in Bulgaria in the field of study of the game as an early life phenomenon and in the clarification of the problems of Bulgarian language education of bilingual children in the kindergartens as well. These ideas are conceptual framework of the presented pedagogical game technology for initial acquisition of Bulgarian language from bilingual children in the kindergartens.

8. Sotirova, M. (2018). Application of new technologies in multicultural educational environment. *International Journal Knowledge*. Vol. 26.2., Scopus: Institute of Knowledge Management, 545-549.

Резюме: Нарастващата мултикултурност на съвременното общество и интензивното развитие на новите технологии без съмнение са две от основните тенденции, променящи най-активно образователната среда днес. Приетите национални стратегически документи отразяват стремежа към модернизация на българското училищно образование в аспекта на тези тенденции и приоритети и в известна степен маркират параметрите на необходимата съгласуваност на действията при тяхното приложение. Доколкото използването на ИКТ вече е критерий за качество на образованието, в духа на тази постановка достъпът до компютърно обучение и електронни информационни ресурси е равен за всички деца, а ИКТ се използват ефективно от учителите за съхраняване на специфичния етнокултурен фон в училището и класната стая и за развитието на интеркултурната компетентност на учениците.

Предмет на изследване в статията са специфичните особености на приложението на ИКТ при обучение в мултикултурна среда. Целта е да се разкрият специфичните затруднения, двупосочните предимства и ползи, както и да се обоснове ролята на ИКТ за повишаване на езиковата, комуникативната и интеркултурната компетентност на учениците.

Abstract: Increasing multiculturalism of the modern society and intensive development of the new technologies are without doubt two of the main tendencies that change most active educational environment today. The national strategic documents reflect tendency to modernisation of Bulgarian school education in the aspect of these tendencies and priorities. Indisputably usage of information and communication technologies is one of the criteria for quality of education today. In the spirit of this treatment the access to computer-based learning and electronic educational resources is equal for all children and teachers should use effective

information and communication technologies for keeping of cultural specifics in the school and the classrooms and for development of intercultural competence in the students as well.

The main subject of the study is to reveal the special features of ICT application to education in multicultural environment. The aim is to reveal the specific difficulties, the two-way advantages and to ground the role of information and communication technologies for increasing of linguistic, communicative and intercultural competence of the students.

9. Sotirova, M., Vasileios Peristeropoulos (2018). Practical teaching approaches to the education of pupils with Special Educational Needs in the general educational environment. *SEPIKE Journal*, 2/2018, ed. 20, ISSN: 2196-9531, http://docs.wixstatic.com/ugd/b199e2_aa19f4a7b50d43a2b113be7b08b8a820.pdf

Резюме: Сегрегираното образование за деца със специални образователни потребности нарушава правото им на знание. Това мнение е възприето от много страни по света. Следователно тези ученици трябва да бъдат включени по подходящ начин в масовите училища. Приобщаването е постоянна процедура, която изисква от училището да се адаптира към разнообразните потребности на учениците. Има определени стратегии, които могат да бъдат приложени в училищния контекст и да спомогнат за успешното включване на деца със специални образователни потребности. Статията се фокусира върху практически подходи на преподаване, които подпомагат обучението на ученици със специални образователни изисквания в редовните класове.

Abstract: Segregated education for children with special educational needs seems to violate their right to knowledge. This view has been adopted by many countries worldwide. Thus, these students should be included appropriately at mainstream schools. Inclusion is an ongoing procedure, which demands from the school to adapt according to the diverse needs of the students. There are certain strategies, which can be implemented in the school context and assist the successful inclusion of children with special educational needs. This assignment focuses on practical teaching approaches, which assist the education of pupils with special educational requirements in regular classes.

10. Сотирова, М. (2022). Мултикултурно кариерно ориентиране в системата на училищното образование. *Реторика и комуникации*, бр. 52, <http://rhetoric.bg/>, 38-50. ISSN 1314-4464, COBISS.BG-ID – 1291175908

Резюме: Кариерното ориентиране е част от дейностите в системата на училищното образование в България по осигуряване на обща подкрепа за личностното развитие на учениците. Работата по програми за кариерно ориентиране включва дейности с ученици от I до XII клас като подготовка за преход към по-висока степен на образование или за участие на пазара на труда. Важна задача на кариерното ориентиране е консултирането на ученици, които са застрашени от отпадане от училище, както и реинтегриране на отпадналите от училище и формиране на умения за социално включване и мобилност. Фактът, че преждевременното отпадане от образователната система има своите етнокултурни специфики, определя необходимостта от по-специално внимание към особеностите на кариерното ориентиране в мултикултурна училищна среда. В статията акцентът е върху мултикултурното кариерно ориентиране в сферата на професионалното образование и обучение. Очертават се параметрите на интеркултурната компетентност в

подготовката на специалисти по кариерно ориентиране за системата на училищното образование и в подготовката на наставници при дуална система на обучение.

Abstract: Career guidance is part of the activities in the school education system in Bulgaria to provide general support for students' personal development. Career guidance programs include activities with students from I to XII grade as preparation for transition to higher education or for participation in the labor market. An important task of career guidance is counselling of students who are at risk of dropping out of school, as well as the reintegration of those who have dropped out of school and the development of skills in social inclusion and mobility. The fact that premature dropout from the educational system has its ethno-cultural specifics determines the need for special attention to the peculiarities of career guidance in a multicultural school environment. The article focuses on multicultural career guidance in the field of vocational education and training. The parameters of intercultural competence in the preparation of career guidance specialists for the school education system and in the preparation of mentors in a dual education system are outlined.

11. Сотирова, М. (2023). Развитие на уменията за диалогично устно общуване у учениците в начална училищна възраст. Реторика и комуникации, бр. 56, <http://rhetoric.bg/>, 69-80. ISSN 1314-4464, COBISS.BG-ID – 1291175908

Резюме: Водеща цел на обучението по български език и литература в началния етап на основното образование е овладяването на ключовата компетентност, свързана с комуникацията на български език. Предмет на изследване в статията е комуникативната компетентност на учениците в начална училищна възраст и по-конкретно уменията за диалогична устна комуникация. Направен е анализ на учебни програми по български език и литература от 1 до 4 клас (общообразователна подготовка), които са публикувани в сайта на Министерството на образованието и науката. Проучени са научни публикации, свързани с методиката на преподаване на български език, устната реч, устната комуникация, диалога, устното диалогично етикетно общуване. Целта е да се очертае мястото на тези умения в комплекса от компетентности, овладявани от учениците, да се открият някои особености в развитието на уменията за диалогично устно общуване. На тази основа се извеждат конкретни методически ориентири, адекватни на целите на съвременното езиково обучение и на комуникативните нужди на съвременните ученици.

Abstract: The main goal of the study of Bulgarian language and literature in the initial stage of primary education is the mastery of the key competence related to communication in the Bulgarian language. The subject of research in the article is the communicative competence of students of primary school age and, more specifically, the skills of dialogical oral communication. An analysis of the curricula for Bulgarian language and literature from grades 1 to 4 (general education), which are published on the website of the Ministry of Education and Science, was performed. Scientific publications related to the methodology of teaching Bulgarian language, oral speech, oral communication, dialogue, oral dialogic etiquette communication were studied. The aim is to outline the place of these skills in the complex of competencies mastered by students, to highlight some features in the development of dialogic oral communication skills. On this basis, specific methodological guidelines adequate to the goals of modern language teaching and the communicative needs of modern students are derived.

12. Сотирова, М. (2023). Персонализиране на обучението по български език и литература за учениците в начален етап на основното образование. *Образование и технологии*, бр. 14, <https://www.edutechjournal.org/>, 168-174. ISSN 1314-179, COBISS.BG-ID – 1270431972

Резюме: The modern person-oriented educational paradigm is associated with the need to master key competencies, education in values, development of abilities and talents, effective inclusion and educational integration. Achieving these goals requires expanding the possibilities for applying an individual approach to the needs of each student and for personalizing education for the development of personal potential. The conceptual basis of the analysis in the article is the model of personalized learning, which covers both ends of the personalized learning spectrum – personalization for the learner and personalization by the learner. The socio-psychological and normative prerequisites for personalization of education in Bulgaria are discussed, the essential features of personalized education and the difficulties of its implementation in the general educational environment are revealed. The focus of the article is on individualized (personalized for the student) training, for the implementation of which there is a normative regulation in Bulgaria and the practices for its provision are already sustainable. Some specifics in the personalization of Bulgarian language and literature training for students in grades I-IV have been brought out.

Abstract: Съвременната личностно-ориентирана образователна парадигма се свързва с необходимостта от овладяване на ключови компетентности, възпитание в ценности, развитие на способности и таланти, ефективно приобщаване и образователна интеграция. Постигането на тези цели изисква разширяване на възможностите за прилагане на индивидуален подход към потребностите на всеки ученик и за персонализиране на обучението за развитие на личностния потенциал. Концептуална основа на анализа в статията е моделът на персонализираното обучение, който обхваща двата края на спектъра на персонализираното обучение – персонализиране за обучаемия и персонализиране от обучаемия. Обсъждат се социално-психологическите и нормативните предпоставки за персонализиране на образованието в България, разкриват се същностните характеристики на персонализираното обучение и трудностите при неговото прилагане в общата образователна среда. Фокусът на статията е върху индивидуализираното (персонализирано за ученика) обучение, за осъществяването на което в България има нормативна уредба и практиките за предоставянето му са вече устойчиви. Изведени са някои специфики в персонализирането на обучението по български език и литература на учениците от I-IV клас.

Статии и доклади, публикувани в нерепериранни списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни токове

13. Сотирова, М., А. Манова (2012). Професионално-педагогическата квалификация – адекватност с актуалните потребности на учителите. В: *Науката, образованието и изкуството през 21-ви век. Годишник, том VI, част 1*. СУБ. Благоевград: УИ „Неофит Рилски”, 60-66.

Резюме: Нарастващите предизвикателства пред професионалната компетентност на учителите днес поставят важни въпроси относно адекватността на квалификационните услуги, предоставяни от университетите, към нуждите на педагогическата практика. В

изследването са представени резултати от анкетно проучване с учители и директори на училища и детски градини. Анкетата е осъществена по проект „Интерактивен модел за професионална квалификация и продължаващо обучение”, реализиран от Центъра за продължаващо обучение към Факултета по педагогика на Югозападен университет.

Abstract: The increasing challenges to teacher’s professional competence today put important questions regarding to adequateness towards pedagogical practice needs of qualification services provided from universities. Results from survey with school and kindergarten teachers and principals are presented in the study. The inquire was carrying out under the project “Interactive model for professional qualification and continuing education” realized from Lifelong Learning Centre of Faculty of Pedagogy to South-West University.

14. Sotirova, M. (2012). Interculturele competenties van leerkrachten binnen het Europese kwalificatiekader voor levenslang leren. In: *Syllabus Internationale studienamiddag*. Tiel, Belgium: Katho University

Резюме: Предмет на изследване в статията са интеркултурните компетентности на учителите, разглеждани, от една страна, като педагогическа реалност, от друга – като неотложно изискване на реалната мултикултурна училищна среда. Целта е да се очертаят необходимите знания, умения и нагласи, предпоставящи ефективната комуникация и взаимодействие в мултикултурната класна стая и извън нея.

Abstract: The subject of research in the article is the intercultural competences of teachers, considered, on the one hand, as a pedagogical reality, on the other - as an urgent requirement of the real multicultural school environment. The aim is to outline the necessary knowledge, skills and attitudes that presuppose effective communication and interaction in the multicultural classroom and beyond.

15. Sotirova, M. (2012). Interculturele processen: Uitdagingen op het vlak van onderwijs. In: *Syllabus Internationale studienamiddag*. Tiel, Belgium: Katho University

Резюме: Промените в съвременното общество са свързани с едновременното влияние на различни по своята природа процеси и явления. Тяхната комплексност, синергичност и динамика затрудняват изолираното изследване на едни или други процеси извън общия глобален контекст, в който те се проявяват в своята взаимосвързаност. В този контекст интеркултурността се разглежда като резултат от процесите на глобализация и интензивен мултикултурен обмен, предизвикан от новите информационни и комуникационни технологии. Същевременно тя налага създаването на механизми за транскултурно взаимодействие със запазване на фундаментални за човечеството елементи на културна идентификация. Това обуславя сложността на свързани процеси, обединяващи несъвместими и противоположни до известна степен тенденции – културна трансетничност, универсализация, космополитизация и същевременно нарастваща диференциация и фрагментация. Интеркултурното образование, или по-точно казано интеркултурността в образованието, е въпрос, който е актуален не само поради политическото преакцентирание върху неговата значимост, представено в полагането му като приоритет в почти всички образователни програми. Проблемът за образователните аспекти на интеркултурността е практически важен, тъй като на всекидневно равнище се проявяват затруднения, противоречия, несъвместимости, породени от съвместното

съжителстване на различни културни модели и етно-психични специфики, включително в рамките на училището и класната стая.

Abstract: The changes in contemporary modern society are related with simultaneously influence of different by nature processes and phenomena. Their complexity, synergetic and dynamics make difficult an isolated research of particular processes out of the common global context, in which they are displayed in their mutuality. In this context interculturality is interpreted as a result of globalization processes and intensive multicultural exchange raised by new information and communication technologies. At the same time it enforces development of mechanisms for trans-cultural interaction with keeping of fundamental for humanity elements of cultural identification. That determines intricacy of related processes unified incompatible and opposing to a certain extent tendencies – cultural trans-ethnicity, universalisation, cosmopolitization and increasing differentiation and fragmentation at the same time. Intercultural education issues or more exactly said the problems of interculturality in education are topical today not only in view of political engagement that puts it as a priority in more educational programs. The issues of educational aspects of interculturality have a practical importance since displayed difficulties and contradictions in the multicultural schools and classrooms. The problem is significant because it is a problem of currency and future non-alternative togetherness with that education as a social agent is presumptive connected.

16. Сотирова, М. (2015). Интеркултурната компетентност в социалнопедагогическата дейност. В: *Личностно развитие на учениците в съвременното образование и общество (том VII)*. Благоевград: УИ „Неофит Рилски”, 95-106. ISSN - 1314-1996, COBISS.BG-ID – 1234271204

Резюме: Динамичните обществени процеси и дълбоките трансформации, които те пораждават във всички социални структури, отправят сериозни предизвикателства към подготовката на социалните педагози днес. Реализирането на ефективна възпитателна, интегрираща, социално-подкрепяща, (ре)социализираща, изследователска и организационна дейност в работни полета със специфични социално-педагогически проблеми предполага не само солидна широкопрофилна теоретична и практическа подготовка, но и формиране у бъдещите социални педагози на умения за гъвкавост и адаптивност в съответствие с изменящите се условия на работната среда.

През последните десетилетия все повече нараства необходимостта от специалисти, притежаващи компетентност за адекватна и ефективна социалнопедагогическа намеса при работа в мултикултурна среда. Причините за това са многобройни, но в общи линии са свързани, от една страна, със засиленото внимание към културното многообразие като социален факт и обществено богатство и утвърждаването на културния плурализъм във всички социални сфери, и от друга, с нарастващата значимост на интеркултурността в съвременния глобален свят.

Abstract: The dynamic social processes and the deep transformations they bring about in all social structures pose a number of challenges to the preparation of social pedagogues today. The implementation of effective educational, integrating, social-supportive, (re)socializing, research and organizational activities in the field of work with specific socio-pedagogical problems implies not only a solid broad-based theoretical and practical training, but also the formation of flexibility skills in future social pedagogues and adaptability in accordance with the changing conditions of the work environment.

In recent decades, all the necessary increases of specialists possessing average competence for adequate and effective socio-pedagogical intervention when working in a multicultural environment. The reasons for this are numerous, but generally they are connected, on the one hand, with the increased attention to cultural diversity as a social fact and public wealth and the affirmation of cultural pluralism in all social spheres, and on the other hand, with the growing importance of interculturality in the world global world.

17. Сотирова, М. (2015). Педагогически стратегии за стимулиране на четенето у децата от ромския етнос. В: *Детето – книгата – училището*. Благоевград: УИ „Неофит Рилски”, 93-102. ISBN - 978-954-00-0031-2, COBISS.BG-ID – 1277188836

Резюме: В методическата литература у нас проблемите на езиковото обучение на ромските деца са задълбочено проучени, като фокусът е преди всичко върху осъществяването му в условия на билингвизъм. Рядко обаче се разглеждат въпросите на обучението по четене на ромските деца, като се има предвид силният познавателен, възпитаващ и развиващ характер на досега със света на художествената литература за всяко дете. Малкото изследвания в това отношение са свързани преди всичко с ролята и мястото на ромския фолклор в учебното съдържание по Български език и литература в началните класове и включването му в различни форми на извънкласна дейност – свободно избираема подготовка, проектни дейности и др. В настоящата статия въпросът за обучението по четене и приобщаването на децата от ромския етнос към света на художествената литература се интерпретира в контекста на комплексния характер на учебния предмет Български език и литература в началните класове.

Abstract: In the methodological literature in our country, the problems of language training of Roma children have been thoroughly studied, with the focus being above all on its implementation in conditions of bilingualism. However, the issues of teaching reading to Roma children are rarely addressed, given the strong cognitive, educational and developmental nature of the world of fiction for every child. The few studies in this regard are primarily related to the role and place of Romani folklore in the educational content of Bulgarian language and literature in primary grades and its inclusion in various forms of extracurricular activities - freely chosen training, project activities, etc. In this article, the issue of reading education and the inclusion of children from the Roma ethnic group to the world of fiction is interpreted in the context of the complex nature of the subject Bulgarian language and literature in primary grades.

18. Сотирова, М., (2016). Новата концепция за обучението по български език и литература в първи клас: интерактивно и функционално ограмотяване в развиваща учебна среда. В: *Сборник с научни доклади от Юбилейна международна научна конференция „Усъвършенстване на подготовката и квалификацията на педагогическите специалисти в съвременното образование“*. Благоевград: УИ „Неофит Рилски”, 352-358. ISBN - 978-954-00-0116-6, COBISS.BG-ID – 1283904228

Резюме: Обновяването на обучението по български език и литература в първи клас на началното училище е предмет на обсъждане в настоящата статия. Съпоставителният анализ на учебните програми по Български език и литература от 2001 г. и 2015 г. дава възможност да се очертаят новите моменти в обучението на първокласниците на организационно-процесуално, съдържателно и методическо равнище. Новата концепция за обучението по комплексния учебен предмет Български език и литература се

интерпретира през призмата на единното разгръщане в обучението на следните подходи: компетентностен, комуникативен, индивидуален и системно-структурен.

Abstract: The process of innovation in Bulgarian language and Literature education in first grade of primary schools is a subject of the current issue. The comparative analysis of syllabuses from 2001 and 2005 is on the base of outlining new points in the education of 1st graders on organizational, instructive and methodical level. The new conception of education on complex subject Bulgarian language and Literature is interpreted in the light of common display of the following approaches: competent, communicative, individual and systematically structured.

19. Сотирова, М. (2018). Учителю, бъди! (Щрихи към социалнопсихичния портрет на съвременния учител през погледа на Учителя Минчо Драганов). В: *Ученият, учителят и човекът Минчо Драганов. Сборник с доклади, посветени на 80-годишния юбилей на проф. Минчо Драганов*. София: Издателски комплекс – УНСС, 49-52. ISBN - 978-619-232-060-7, COBISS.BG-ID – 1285930724

Резюме: Статията е опит за социалнопсихологически профил на съвременния учител през погледа на Учителя – професор Минчо Драганов. Много от идеите, които са заложени в нея, са всъщност негови социалнопсихологически достижения, валидни (поради своята мащабност и трансверсалност) и за българския учител.

Abstract: The article is an attempt at a socio-psychological profile of the modern teacher through the eyes of the Teacher – Professor Mincho Draganov. Many of the ideas embedded in it are actually his socio-psychological achievements, valid (because of their scale and transversality) for the Bulgarian teacher as well.

20. Сотирова, М. (2020). Формиране на комуникативноречева компетентност у учениците в обучението по създаване на текстове в началните класове. В: *Педагогическата комуникация: вербална и визуална. Сборник доклади от научно-практическа конференция, 18-20 септември 2020 г.* Велико Търново: Фабер, 103-112. ISBN - 978-619-00-1190-3, COBISS.BG-ID – 42476296

Резюме: В статията комуникативноречевата ориентация на обучението по Български език и литература в началните класове се разглежда в контекста на новата образователна парадигма за единно и взаимосвързано овладяване от учениците на ключовите компетентности за учене през целия живот. Дискутират се предимствата на компетентностния подход в аспекта на формирането на ключовата предметна компетентност, свързана с комуникацията на български език. Акцентът е върху методическите стратегии за формирането на комуникативноречева компетентност у учениците в съвременното обучение по създаване на текстове в рамките на комплексния учебен предмет Български език и литература в началните класове.

Abstract: In the article the communicative-speech orientation of the teaching of Bulgarian language and literature in the primary grades is considered in the context of the new educational paradigm for unified and interconnected mastering by the students of the key competencies for lifelong learning. The advantages of the competence approach in the aspect of the formation of the key subject competence related to the communication in Bulgarian are discussed. The emphasis is on the methodological strategies for the formation of communicative-speech

competence in the students in the modern education for creating texts within the complex subject Bulgarian language and literature in the primary grades.

21. Сотирова, М. (2022) Усъвършенстване на комуникативноречевите умения за създаване на текстове в I–IV клас. *VI Международной научно-практической конференции „Гносеологические основы образования“*, 28-29 октомври 2021 г. Министерство просвещения Российской Федерации. Липецк: Липецкий государственный педагогический университет, 183-188. ISBN 978-5-907461-65-9

Резюме: Осъвременяването на обучението по формиране на комуникативноречеви умения у учениците се определя в значима степен от изискванията на новата образователна парадигма за единно и взаимосвързано овладяване на ключовите компетентности за учене през целия живот. Фактът, че умението да се общува на майчин език, е първата, най-важната от тях, аргументира необходимостта от осъвременяване на методическия инструментариум за формиране и развитие на комуникативната компетентност на учениците в начална училищна възраст. В статията комуникативноречевите умения се разглеждат в контекста на компетентностната ориентация на езиковото обучение. Направена е систематизация на типовете учебни задачи в обучението по създаване на текстове в началните класове и са предложени някои методически ориентири за усъвършенстване на комуникативноречевите умения на учениците в началното родноезиково обучение.

Abstract: The modernisation of communicative skills training in students is crucially determined by the requirements of the new educational paradigm for a complex and interconnected acquisition of key competences for lifelong learning. The fact that the ability to communicate in mother tongue is the first, the most important of them, justified the need to improve the methodological toolkit for the formation and development of the communicative competence of primary school-age students. In the article, communicative skills are considered in the context of the competence orientation of language learning. There has been a systematicisation of the types of learning tasks in text-making training in primary classes and some methodological guidelines have been proposed for improving the communication skills of primary school-age students.

22. Сотирова, М. (2022). Развитие комуникативно-речевой компетенции учащихся при обучении созданию текстов в начальной школе. *23 XIV Международ. науч.-практич. конф. «Шамовские педагогические чтения», г. Москва, 22-25 января 2022 г.: сб. статей. В 2 ч. Ч. 2.* Москва: Изд-во НШУОС, МАНПО, «5 за знания», 878-884. ISBN 978-5-98923-919-1

Резюме: В статията процесът на формиране на комуникативноречеви умения у учениците в начална училищна възраст се разглежда през призмата на двата водещи подхода в съвременното езиково обучение – комуникативноречевия и компетентностния. На методическо равнище се предлагат апробирани технологични решения и процедури, които се прилагат успешно в практиката на обучението по формиране на комуникативноречева компетентност у учениците в началните класове.

Abstract: In the article the communicative-speech orientation of the teaching of Bulgarian language and literature in the primary grades is considered in the context of the new educational paradigm for unified and interconnected mastering by the students of the key competencies for lifelong learning. The emphasis is on the methodological strategies for the formation of

communicative-speech competence in the students in the modern education for creating texts within the complex subject Bulgarian language and literature in the primary grades.

23. Сотирова, М. (2023). Превенция на синдрома хикикомори чрез интерактивно комуникативно-ориентирано родноезиково обучение в начален етап на основната образователна степен. Международна конференция „Докосни света „Извън мрежата“, 3-4 юни, София, КАИТ ЕООД (под печат)

Резюме: Комуникативните проблеми при хикикомори се дължат на социалното оттегляне, в резултат от което способностите за комуникация са лимитирани или засегнати. Често първите признаци на самоизолация се проявяват в училищните години, което поставя въпроса не само за своевременното им откриване, но и за ранната превенция на синдрома на социалното отчуждение. В статията се разглеждат особеностите на социалното и комуникативното при хикикомори като отправна точка за очертаване на възможностите, които съдържа родноезиковото обучение за ранна подкрепа при комуникативни затруднения. Предлагат се конкретни методически стратегии в обучението по български език в начален етап на основната образователна степен, които допринасят за успешно формиране и развитие на комуникативната компетентност на учениците.

Abstract: Communication problems with hikikomori are due to social withdrawal, as a result of which communication abilities are limited or impaired. Often the first signs of self-isolation appear in school years, which raises the question not only of their timely detection, but also of early prevention of the syndrome of social alienation. This article looks at the social and communicative characteristics of hiccups as a starting point to outline the possibilities that parenting education holds for early support for communication difficulties. It is offered specific methodological strategies in teaching the Bulgarian language at the initial stage at the basic educational level, which contribute to the successful formation and development of communicative competence of students.